

KANGAL'IN 50 YILLIK KENDİ OLMA ÇABASI

İlker Ünlü

Sanırım Kangal Çoban Köpeğinin yurtiçi ve yurtdışı hikayesi tüm ayrıntısıyla hiç anlatılmadı. Çoğumuz bir kısmını ya da bize yansıtıldığı kadarıyla biliyoruz. 1960'larda İngiltere'ye ilk götürülüşünden 2000'lere kadar anavatanından uzak yaşadığı var olma savaşı ırkın sadece köylerimizde bir vuruşta kurdun belini kırdığı söylencesinden daha gerçek olduğunu ve ayrıntısıyla anlaşılması gerektiğini düşünüyorum.

Bu süreç Kangal'i Türkiye'ye ait bir ırk olarak uluslararası arenada doğru şekilde tanıtmaya ve kabul ettirme kavgası veren , başlarda hiç biri de Türk olmayan, bir avuç insanın sabırla bir hedefe kilitlenme hikayesini özetliyor.

Kangal'in İngiltere ile tanışması¹

Kangal'in İngiltere'ye gidişi Charmian Biernoff' un (daha sonra Dr Steele – Dr Hussey) 1963 yılında Fullbright Bursu'yla Türkiye'deki gezileri sırasında gördüğü boz karabaş köpeklerin dikkatini çekmesiyle başladı. 1965 yılında İngiltere'ye döndüklerinde yanlarında Konya'dan alıp götürdükleri iki köpeği İngiliz Köpek Klübü'ne (KC) **Türk Karabası (Turkish Karabash)** olarak kayıt ettirmek istediler. Ne yazık ki kısa süre

önce farklı ülkelerden gelen başka köpeklerin kaydedilmesi sırasında kabul edilen isimler açısından pişman oldukları seçimler yaptığından bu sefer dikkatli olmak istediler. Oxford İngilizce-Türkçe sözlükte isme baktıktan sonra **Karabaş – Anadolu Koyun Köpeği** ismini önerdiler. Ardından KC, Türk Büyük Elçiliğine başvurarak uygun ismin ne olabileceği konusunda yazışmalarda bulundular. Geniş araştırmalardan sonra 1968'de **Anadolu (Karabaş) Köpeği**

ismi üzerinde karar kılındı. Irkın ismi olarak halk arasında kullanılan Karabaş ve geldiği coğrafi bölge olan Anadolu kullanılmıştı.

İlk batım 1967'de doğdu. Bunun ardından Türkiye'den başka köpekler de getirildi. 1970'te bu sefer Sivas'tan Elif ve Atak adında iki köpek götürüldü. Dr Lloyd bu köpeklerin diğer getirilen köpeklere göre daha üstün bir yapıda olduğunu fark ederek ırka ilk defa **Kangal** ismi verilmesinin daha doğru olacağına dair bir yazı yayınladı. 1973'de Dr Withof-

Keus, Ankara Hayvanat Bahçesi'nden iki erkek (Çapar -ustteki resim - ve Hakiki of Anadol) köpek daha aldı. Ardından gelen yıllarda dernek faaliyetleri yeni yetiştiricilerin katılmasıyla artarak devam etti.

Anadolu Çoban Köpeği Yol Ayrımı

Anadolu Karabaş Köpeği derneği üyesi, Bayan **Czartoryska**⁵ ve Dr Flemming, Türkiye'den Mektup ismini koydukları ala bir disi kopek getirdiler. Ardından Czatoryska, Karabas üreticisi Dr Whitof-Keus'tan bir yavru aldı. Ne yazık ki Yali adını verdiği bu kopegi o sirada hiç bir kaydı olmayan

Mektup'la çiftleştirdi. Yavrular boz karabaş doğdukları için yarışmalara çıkmak üzere yeni sahiplerine satıldılar. Yavruları KC'ye kaydettirmek için Mektup'un seceresini ihtiyaç vardı. KC, Türkiye'den gelen köpeğin seyahat evrakları ve karantina belgesini göstermeleri gerektiğini söyleyerek önce bu talebi reddetti. Gerekli evrakları temin etmek için 1977 yılında Mektup tekrar kızana geldiğinde Türkiye'ye götürüldü ve döndüklerinde ellerinde Mektub'un 5 nesillik bir seceresi ve yetiştirici ismi mevcuttu. 7 yavru doğdu denmesine rağmen sadece boz karabaş 5'i kaydedildi. Bu yavrulardan biri 18 ay sonra çiftleştirildiğinde batımda beyaz yavrular görüldü. Mektub'un sahibi

daha sonra Türkiye’de çiftleştirdikleri köpeğin beyaz (Akkus Oltan) olduğunu itiraf ettiyse de secere kayıtlarında bir değişime neden olmadı.

1979’da Czartoryska ve destekçileri dernek genel kurulunda mağlup edilerek orijinal **Karabaş** standardına bağlı kalınması oy birliği ile kabul edildi. Standard, KC Irk Standartları Alt Komitesine gönderildi ve Ekim 1981’de kabul edildi. Bunun üzerine Mektub’un sahibi **Büyük Britanya Anadolu Çoban Köpeği Derneğini** kurdu ve **Amerikan Anadolu Çoban Köpeği Derneği** tarafından da afile edildi.

1980 yılında Czartoryska ve arkadaşları Türkiye’den iki dişi, bir erkek getirdiler. İki dişi de hamileydi. **Anadolu Karabaş Derneği** bunu öğrendiğinde kurul üyeleri KC’nın kayıt bürosunu ziyaret ederek bu köpeklerin Karabaş standardına uymadığını belirtip kayıt edilmemeleri gerektiği konusunda uyardılar. KC’deki görevli, Karabaş Derneğinden antetli kağıda bu kaydın dernekçe onaylandığına dair mektup aldıklarını ancak imzayı atanların ismini kontrol etmediklerini söylediler. Ne yazık ki artık köpekler kaydedilmişti.

Ardından **Anadolu Çoban Köpeği Derneği**, ırk standardının her renk köpeği dahil edecek şekilde değiştirilmesi için lobi çalışmalarına başladılar. 1982 Haziranında Anadolu Çoban Köpeği ve Anadolu Karabaş Dernekleri **Irk Standartları Alt Komitesi ve Damızlık Kayıt Komitesi** önünde ayrı ayrı iki sunum yaptı. Anadolu Karabaş Derneğine yıl boyunca yarışmaların gözlenerek kanıt toplanacağı ve ona göre karar verileceği söylendi. Yıl içinde Anadolu Çoban Köpeği derneği her renk ve kürk yapısında köpeklerle yarışmalara girerken Anadolu Karabaş Köpeği Derneği sadece boz karabaş köpekleri sergilediler.

1983 Ocak ayında verilen karara göre iki kayıt defterinin açılacağı ve birine Anadolu Çoban Köpeği (Akbaş-beyaz, uzun tüylü ve daha ince kemikli) diğerine Anadolu Çoban Köpeği (Karabaş) Mastif tipli kısa kürklü, boz koyu renk çizgili kürke karabaşlı köpeklerin kaydedileceği kararı açıklandı.

Bunun üzerine **Anadolu Karabaş Derneği** üyeleri köpek dergilerini mektup yağmuruna tuttular. 1983 yılında Ocak kararının değiştirileceği dedikoduları başladı. Kasım 1983 yılında Anadolu Karabaş Köpeği Derneği temsilcileri KC binasına davet edildi. Orada Dr Willis ile tanıştırıldılar. Dr Willis, KC'nın genetik danışmanı olarak, Türkiye'den gelen bütün çoban köpeklerinin tek bir ırk olarak kabul edilmesi gerektiğini söyleyince tüm renklerin kabul edileceği şekilde standartta değişime gidildi. Tanınmış bir Alman Çoban Köpeği yetiştiricisi ve kitapları olan bir genetikçi olan Dr Willis hiç bir argümanı kabul etmeyince bir savaş kaybedilmiş oldu.

*

Uzun yıllar süren görüşmeler sonunda 1988 yılında KC ırk standardında iki madde dışında değişiklik yapılmasına izin verdi. *Karakter ve renk/kürk yapıları aynen kaldı.* Anadolu Karabaş Derneği **karakter** maddesini "nedensiz saldırganlık göstermemeli" olarak değiştirmek istedi. KC "hiç saldırganlık göstermemeli" olarak kalması gerektiğine karar verdi. Bunun nedenini insanların saldırgan köpek yetiştirmek için bir bahane vermek istemedileri şeklinde açıkladılar. Karabaş derneği ise his agresyona sahip olmayan bir kopeğin suru koruyamayacağını savunsalar da kararı degistiremediler. İkinci değişmeyen madde ise **renk** oldu. Her renk olabilir ancak boz karabaş tercih edilir aynen korundu. Kürk kısmı da kısa ve yoğun kürk olarak aynı bırakıldı. Son olarak ismin de Anadolu Çoban Köpeği olarak kalması gerektiğinde ısrar ettiler. 5 yıl sonra ayrı bir kayıt defteri ve ırk standardının ilk haline çevrilmesi konusunun tekrar görüşülebileceği söylenerek toplantı sonlandı.

Her 5 yıl sonunda Anadolu Karabaş Derneği standardin değişmesi için yeni delillerle başvursa da her seferinde bu değişimi yapmak için doğru zaman olmadığı cevabını aldılar. 2003'de **Anadolu Çoban Köpeği Derneği** ırk standardında konformasyon, boyut ve renk maddelerinde gözle görülür değişim talebinde bulununca KC bunun **Anadolu Karabaş Derneği** üyelerinin onayına sundu. Olağanüstü Genel Kurulda üyeler bu değişiklikleri reddederken KC'nın orjinal ırk standardına geri dönmesini ve ırkın ismine Kangal'in da eklenmesi talebinde bulundular. 2004'de bu talep de reddedildi. Anadolu Karabaş Derneği karara itiraz ettiler. Bu sefer de işler daha da kötüye giderek 2005 yılında boz karabaş rengin de şart olmadığı kararıyla sarsıldılar.

Karabaş KC Tarafından Neden Tanınmadı?

Yıllar süren mücadelelerine rağmen Anadolu Karabaş Derneği, Kangal Köpeği'nin varlığını bir türlü kabul ettirememesinin en önemli nedeni Türkiye'de KC'nin muhatabı alacağı bir kinolojik organizasyon yoksunluğuydu. Türkiye'de kendi köpek ırklarının farkına ancak 90'ların başlarında varılmaya başlandı. İngiltere'de Türkiyesiz Türk Köpekleri adına 30 yıldır süren bu mücadeleye bizler Kinoloji ve Köpek Irkları Federasyonu'nun (KİF) kurulduğu 2006 yılına kadar dahil olmadık.

İkinci bir neden de bazı Anadolu Karabaş Köpeği yetiştiricileri soyunda ala Mektup gibi atipik bir köpek olmasına rağmen sonraki batımlarda doğan karabaşlı yavruları alarak kendi kan hatlarına dahil etme hatasını yapmışlardı. Seçere sisteminin güvenilirliğine inanan batı bakış açısı ile sadece karabaş olduğu söylenen köpeklerin soyunda ala köpeklerin olması onların argümanını zayıf kılıyordu. KC bunu yüzlerine vurdu mu bilmiyorum; ama özellikle de Amerikan Anadolu Çoban Köpeği bu bilgiye hala daha sıkı sıkıya tutunmaktadır.

İki Derneğin Anlaşamadığı Gerçek Neydi?

İngiltere'de olan aslında Türkiye'deki çoban köpeği gerçeğini iki türlü yorumlanmasından kaynaklanıyordu. Bir grup, karabaşlı çoban köpekleri arasında Kangal'i Kangal olarak ayırabilmiş ya da belki de sadece boz karabaşlı köpekleri en doğru Türk çoban köpeği kabul etmişlerdi. Bilmiyoruz. Eğer Charmian Biernoff'un yolu Eskişehir'e düşse ve beyaz çoban köpekleri popülasyonu ile karşılaşsa ve onlara vurulsa durum farklı olabilirdi. O karabaşlı köpekleri seçmiş, sevmiş ve ülkesindeki safkan köpek üretim hobisiyle büyümüş biri olarak bu köpekleri Britanya köpek dünyasına tanıtmak istemişti.

Türkiye'de başka renk ve tipte çoban köpekleri yok muydu? Tabii ki vardı. O yıllarda bunun nasıl okuyacaklarını ya bilmiyorlardı ya da bu iki grup İngiliz yetiştirici birbirlerine inat bu savaştan kendilerini alamamıştı. İnternetin, sosyal medyanın, cep telefonlarının olmadığı yıllardan bahsediyoruz. Resmin bütününe doğru şekilde yorumlamak o yıllarda çok güç olmuş olmalı.

Tüm o yıllar içinde bir avuç yetiştirici kendi bildikleri şekilde ırkın İngiltere’de korunması için sabır ve maddiyat gerektiren uzun bir mücadele verdiler. Bu, bu şekilde okunmalıdır kanımca. Türkiye’de bireysel kontakları dışında kinolojik olarak kurumsal hiç bir destekleri olmadan 30 yılı aşkın savaştılar.

Ve mücadeleleri KİF’in FCI’a tam üye olması ve ardından Kangal Çoban Köpeği standardını yayınlaması sonucunda 2013 yılında mutlu sona ulaştı. KC, sonunda muhatab kabul ettiği bir kinolojik organizasyonla görüşmeler sonucunda ırkın anavatanının kararına saygı duyarak yıllarca sürüncemede bıraktığı Anadolu Çoban Köpeği karmaşasına son verdi.

KC neden ikna olmamıştı?

Konuyu kötü niyetle mi bunca zaman uzatmıştı? Herşeyi Türkiye düşmanlığı üzerinden açıklamaya bayılsak da unutmayalım mücadele eden Türkiye’den kurumlar ya da şahıslar değil İngiltere’den İngilizlerin kurduğu iki dernekti. KC, kendi vatandaşlarının ırkın nasıl tanımlanması gerektiği konusunda içinden çıkamadıkları bir münakaşanın üzerinden karar vermesi gerekiyordu.

Birinci taraf karabaşlı köpeklerin en doğru köpekler ya da onların korumak istediği köpekler olduğunu söylerken Anadolu Çoban Köpeği tarafı Türkiye’de başka renkte ve kürk yapısında çoban köpeklerinin varlığına işaret edip içinden sadece karabaşlıları ayırmanın sadece kozmetik bir seçim olduğunu söylüyorlardı.

Anadolu Çoban Köpeği adıyla üretilen her renk köpekler

KC tarafından ikisi de yeterince kabul edilir bir argüman olarak uzun süre sürüncemede bırakılmasını anlayışla karşılamak lazım. Daha 2000'li yılların başında Sivas, 2005'den itibaren de Eskişehir köylerinde yaptığımız gezilerde insanlar köpeklerine rengine göre isim vermekte ve hemen hepsi renk için değil görevini yerine getiren köpeğe baktıklarını söylüyorlardı. Renk aradıkları birşey değildi. Peki nasıl belirli renkler sabitlendi sorusunu başka bir yazımda açıklamaya çalışacağım.

Anadolu Çoban Köpekçilerinin genel argümanı Türk köylüsü için köpeğin renginin değil görevdeki başarısının önemli olduğu, bu nedenle de herhangi bir rengi gözeterek üretim yapmak yerine sürüdeki başarılı köpeğin soyunu devam ettirmeleri üzerine kuruluydu. Gayet mantıklı. Başta tiplerin varlığı gerçeğini de hesaba kattığımızda bu içinden çıkılması güç bir durum.

Çobanların bu beyanlarının yanı sıra bu tip köpeklerin resimlerinin de olduğu bir dosyayı hangi ırk standardı komitesine verirsiniz "hayır Karabaşlılar daha doğru tiptir" argümanına karşı ikna etmeniz ya da en azından akıllarda soru bırakmanız kolay olur.

O yıllarda farklı ülkelerden getirilen köpeklerin sadece getiren kişilerin tercih ettiği bir tip üzerinden popülasyonu sınırlandırılması sorunu dikkat çektikçe İngiltere ve Amerika'daki Anadolu Çoban Köpeği Dernekleri, Türkiye'den getirilen çoban köpeklerini anavatanında çoban daraltmazken batıdaki yetiştiricilerin renk gibi tamamen kozmetik olduğu iddia edilen kriterlerle daraltmasının ırkın gen havuzunda tehlikeli bir daralmaya neden olacağı argümanına sıkı sıkıya sarıldılar.

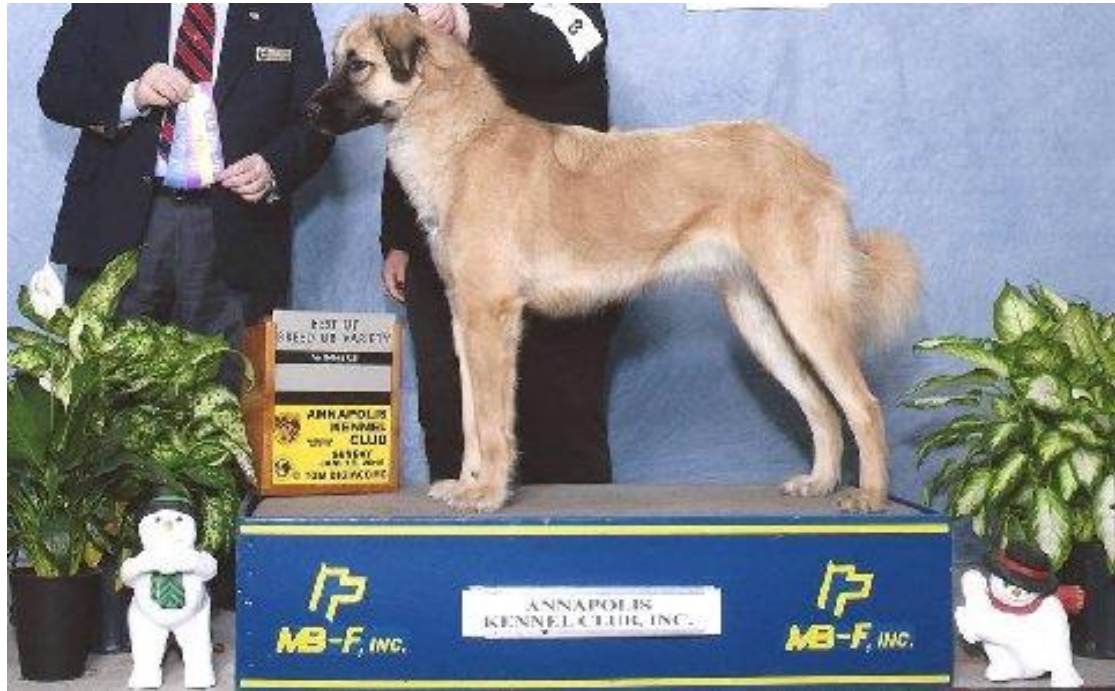
Her Renk Teorisi Neden İse Yaramıyordu?

Safkan köpek üretim kavramının sıklıkla yüzleşmek zorunda kaldığı bu sorunsal her ne kadar resmin tamamını görmeyenler için gayet mantıklı ise de on yıllar geçmesine rağmen bir türlü aşamadıkları bir sorunu ortadan kaldırmıyordu.

Renk ve kürk yapısı gözetmeksizin üretim yaptıklarında Anadolu Çoban Köpeği denen bu köpekler tutarlı yavrular vermiyorlardı. Anadolu Çoban Köpeği yarışmalarına giden hemen herkesin sıklıkla yaptığı gözlem köpeklerin farklı tiplerde olması hatta ring kenarında bir Türk varsa bunların Türkiye'deki sokak köpeklerine benzemeleriydi. Bu

nedenle Anadolu Çoban Köpeği yetiştiricileri her zaman Kangal ya da Kangal tipi köpeklerini üretim programına katmaya gayret etmişlerdir. Ancak elde edebildikleri tek şey siyah maskeli tamamen sıradan tipte köpekler olmuştur (aşağıda).

Anadolu Çoban Köpeği denen köpekler asla Türkiye'deki çoban köpeklerini temsil edebilen bir popülasyon oluşturamadı

Batının 1963'de Charmian Biernoff ve eşinin aracılığıyla Türkiye'de keşfettiği Karabaşlı köpekler belirgin şekilde diğer tipler arasında öne çıkmış vaziyetteydi. Anadolu Karabaş Köpeği derneğiyle korumak ve tanıtmak için yola çıktıkları bu köpeklerin Türkiye'nin başka bölgelerinde karşılaşılabilecekleri her renk ve kürk yapısındaki diğer çoban köpekleri ile aynı köpekler değildi. İşte 30 küsur sene bunun savaşını verdiler.

Karabaş ne zaman Kangal oldu?

Kangal isminin ilk defa ırk için daha doğru bir seçim olacağını Dr Lloyd 1970 yılında yazdığı bir yazıda belirtmişti. O yıllarda Ankara Hayvanat Bahçesi'nde bile üretimler Çoban Köpeği adı altında yapılıyor; ırk adına 1973 yılında basılan ilk Türk pulu gene Çoban Köpeği ismiyle yayınlanıyordu. Bu, Kangal'in bölgesel olarak

belki ama Türkiye çapında yaygın şekilde kabul edilmiş bir isim olmadığını işaret ediyor. İlk defa günümüz Türkçesiyle 1936'da basılan Cafer Fahri Dikmen'nin kaleme aldığı "Savaş ve Polis Köpeği" adlı kitapta⁷ da Türkiye'deki çoban köpekleri hakkındaki bölümde Kangal ismi geçmez. Hatta hiç bir ırk ismi geçmez. Dikmen bölümün ilk paragrafında "Bizde bulunan ve koyun, keçi sürülerini beklediğinden Çoban Köpeği adı verilen köpekler dünyanın en eski tanınmış bir cinsidir" diye başlar . Taa ki 90'li yılların ortasına kadar.

Peki bugün anladığımız şekilde Kangal Köpeği nasıl diğer karabaşlı köpekler arasında sıyrılarak en ideal karabaşlı köpek olarak ırk statüsüne çıktı?

Doğruyu söylemek gerekirse Charmian Biernoff sadece zamanında aldığı köpeklerin tipini İngiltere'de idealize ederek o tipin savunucusu oldu. Anadolu Karabaş Köpeği, ırksal ölçümler yapılarak elde edilmiş parametrelerden yola çıkılarak oluşturulmadı. O yıllarda böyle birşey de yoktu zaten.

Ankara Hayvanat Bahçesinde 1982'de çekilen bu foto İngiliz Karabaş Köpeği Derneği'nin köpeklerinde idealize ettikleri kafa tipinin iyi bir örneği. Bizim günümüz Kangal standardımızdan alın çıkıntısı, kaşların belirginliği, somak uzunluğu gibi temel açılardan ayrılıyor.

İngiltere'deki eski Anadolu Karabaş Köpeği resimlerine bakarsanız belirli bir kafa tipindeki köpekleri model alarak ırk tipini sabitlediklerini görürsünüz. Şovenist duygularla burada "vay elin İngilizli.." diye başlayan bir iç kabarması yaşıyorsanız durun derim. O yıllarda Türkiye için de belirgin bir ırk tipi hatta ismi söz konusu değildi.

Kinolojik yol gösterici bir organizasyonun da olmayışı ırkın anavatanında sorulacak soruları güvenilir şekilde cevaplayacak kurumların eksikliği nedeniyle yanıtsız kalacaktı. Bu nedenle bu kişiler kendi seçimlerini yapmak zorunda kaldılar. Yıllar içinde de buna sadık kaldılar.

Yukardaki kafa tipiyle karşılaştırıldığında çalışan Kangal Köpeğini tanımlayan ulusal Türk Kangal Standardı ayrıntıda başka bir profil çiziyor.

Kangal ismi büyük bir ihtimalle bölgedeki Akkaramana dayalı koyunculuğun yaygınlığı, göreceli coğrafik izolasyonu gibi temel nedenlerden dolayı karabaşlı köpekler arasında dikkat çeken ve tutarlı bir popülasyonun olduğu Sivas, Kangal ve çevresinde ön plana çıkmış görünüyor.

1970'de İngiltere'ye ilk defa Konya'dan daha sonra da Ankara Hayvanat Bahçesinden götürülen örnekler dışında Sivas, Kangal'dan götürülen iki köpek nasıl Dr Lloyd un daha üstün bir tip olarak dikkatini çektiyse, Türkiye'de de aynı şey olduğu açık.

Kangal'dan çıkan köpekler diğer karabaşlı köpekler arasında tip, çalışma kapasitesi ve karakter açısından belirgin şekilde standardı oluşturan bir statü kazandığı görülüyor. Yüzyıllar boyu renkleri nedeniyle karabaş olarak adlandırılan köpeklerin içinden Kangal, hayranlık kazandıran kendi tipi ile öne çıkarak en ideal karabaşlı köpek oldu.

Diğerleri yetersiz miydi? Muhmelen Türkiye'deki diğer karabaşlı çoban köpeği popülasyonu Kangal ilçesinin koyunculuk ve coğrafik avantajlarına sahip olmadığı için bu kadar göze batan bir popülasyon ortaya koyamamış olmalı. Günün sonunda sadece renk, bir gruba ırk tanımının yapılmasına yetmez.

2001'de Kangal köylerine ilk kez gittiğimde ilk dikkatimi çeken her köyde istisnasız karabaşlı köpekler olmasıydı. Eğer farklı bir köpeklerle karşılaşsak çobanlar her zaman başka bölgeden getirdiklerini bunun yörenin köpeği olmadığını açık yüreklilikle söylüyorlardı. Kangal ve çevresi açık ara en yaygın çalışan ve tutarlı karabaşlı köpek popülasyonuna sahipti ve bu köpekler kendi isimlerini hak ediyorlardı.

İngiliz Anadolu Karabaş Derneği peki Kangal köpeğini mi hedef almıştı? Dürüstçe fikrimi sorarsanız çok emin değilim. Onlar karabaşlı bugün Kangal olarak tanımladığımız tiple benzeşen ancak kafa tipi olarak "hafif" farklı bir ideali üretim programlarının merkezine oturtular.

Özellikle de 80'lerin sonu 90'li yıllarda Türkiye'de Kangal isminin yaygınlaşması ile köpeklerinin isminin bizim Türkiye'de Kangal olarak bağırımıza bastığımız aynı köpeklerle anılması süreci kendiliğinden gerçekleşmeye başladı. Hala Türkiye'den özellikle de Kangal Köpeği denen köpeklerden ülkelerine götürmeye devam ettiler tabii ki.

Taa 1960'larda keşfettikleri ve 30 kusur sene mücadelesini verdikleri köpeğin Türkiye tarafından sahiplenilmesinden doğal olarak çok memnundular. Böylece Türkiye'de aşık oldukları o karabaşlı köpeklerin artık Türkiye'de bir ismi ve resmi yetiştirme programları vardı. Böylece doğal bir şekilde İngiliz Anadolu Karabaş Köpeği'nin Karabaşı da Kangal'a evrildi. Tıpkı Türkiye'deki karabaşlı köpeklerin de Kangal'a

evrilmesi gibi. Dahası “bu köpekler her renk olurun” savunucusu Anadolu Çoban Köpeği Derneği’ne karşı sonunda haklı olduklarını kanıtlayabilirlerdi.

FCI’in Anadolu Çoban Köpeğini kabul etmesi

1988 yılında Anadolu Karabaş Derneği temsilcileri Anadolu Çoban Köpeği Derneğinin ırklarının FCI tarafından kabul ettirmeye çalıştıkları dedikodularını duyuyorlardı. KC Sekreteri Bay Sinnat, FCI’in alacağı hiç bir kararın onları bağlamayacağını cevabını verse de İngiltere’den bir Anadolu Çoban Köpeği yetiştiricisi kendi köpeklerini toplayıp Avrupa’ya götürüp FCI yetkililerinin önüne çıkardı. Hepsi birbirinin soyundan gelen bu farklı renk ve kürk yapısındaki köpekler Anadolu Çoban Köpeği’nin FCI tarafından tanınması için yeterli sayıldı. Standartta değişik kürk uzunluğunda ve her renk olabilir yazıyordu.

Kangal’in Amerika’ya gidişi² ve Anadolu Çoban Köpeği³

Kangal Köpeği o sırada Türkiye’de askeri ateşe olan David ve eşi Judy Nelson tarafından 1985 yılında Amerika’ya götürüldü. 1987’de standardı United Kennel Club (UKC) tarafından kabul edilerek Kangal Köpeğini ilk defa bağımsız bir ırk olarak kabul eden batılı köpek kayıt federasyonu oldu. Ne yazık ki bu dönemlerde Robert Ballard adında başka bir Amerikalı asker de Türkiye’de farklı renkte çoban köpekleri gözlemlemiş ve İngiltere’deki Anadolu Çoban Köpeği hareketinden de destek alarak Amerika’ya bu köpeklerden getirmişti. 1970 yılında kurulan Amerikan Anadolu Çoban Köpeği Derneği 1996 ‘da Amerikan Köpek Klübü’nün (AKC) on listesine kaydedilmiş ve 1998’de İş Köpekleri Grubu altında ırk statüsü kabul edilmiştir.

Bugün Amerika’da AKC üyeliği nedeniyle Anadolu Çoban Köpeği çok daha yaygın ve güçlü durumdadır. Kangal yıllar içinde AKC kadar popüler ve yaygın olmayan bir organizasyon olan UKC’de kayıtlı nispeten nadir ırk statüsünde görülmektedir. Türkiye’den gerçek Kangal köpeklerinin temin zorunluğu nedeniyle Kangal Köpeği Amerika’nın dernekler aracılığıyla değil daha çok internetten yayınlanan videolar ile en azından bazı çevrelerin ilgisini çektiği bir ırktır.

Türkiye'nin Kinolojik Varlığı

Eğer Türkiye 1960'li yıllarda bir kinolojik organizasyona sahip olsa tüm bu süreçte en baştan beri bir söz sahibi olabilirdi demiştim. Bunun için olması gerekenler, batılı anlamda safkan köpek ırkı sınıflandırma anlayışını ve bu ırklar üzerine şecereli üretim programının geleneğini içselleştirmiş olması gerekiyordu. Ancak farklı bir coğrafya ve farklı bir kültürün sonucu olarak bunun için 2000'li yılların ortasını beklemek zorundaydık.

Bu zaman zarfı içinde Türk köpeklerinin yurtdışında yaygınlaşmış bir hobinin bizsiz bir parçası olamayacağını ummak gerçekçi değil.

Kimse bizi beklemedi diye bunu haçlı zihniyetiyle açıklamak da ne kadar doğrudur bilmiyorum. Sonuçta köpeklerimiz kendi imkanlarıyla bu uğraşın içine giren bireylerin bir araya gelmesiyle kendi bulundukları ülkenin ve zamanın şartlarına uygun olarak bir yere taşınmaya çalışıldı.

Kangal'i bilmem ama örneğin David Nelson eğer Akbaş olarak tanımladığı bir popülasyonu Eskişehir civarında keşfetmeseydi bugün bu ırkımızdan söz edebileceğimizi sanmıyorum. 2005'de bile köylerde, Akbaş ırk bilinci olmadığından, geleneksel olarak üretilip geriye kalmış az sayıda köpekten başka bir birşey bulamamıştık. Irksal bir koruma kaygısı mevcut değildi. TİGEM'in 96'da Karbeyaz adı altında yetiştirmeye başladığı beyaz çoban köpeği kan hattı tamamen Eskişehir'deki geleneksel süreçten izole ayrı gerçekleştirilmiş bir popülasyondur. Bu da başka bir yazının konusu.

KİF'in Kuruluşu ve Rolü⁴

2006'da kurulan Köpek Irkları ve Kinoloji Federasyonu (KİF)'in 2017'de FCI 'a tam üyeliği sayesinde Türkiye dünya köpek ırkları kayıt organizasyonları arasında bir muhatab olarak görülmeyi başardı. Bunun ne kadar büyük adım olduğu tartışılmaz.

FCI dünya çapında 90 kusur ülkenin köpek federasyonlarının bağlı olduğu uluslararası bir kinolojik

şemsiyedir. Bu futbol için FIFA; basketbol için FIBA'dır mesela. Hepsine de Türkiye kendi takımlarıyla üye. KİF işte böylesine bir açığın kapatılmasını bize sağlamış oldu. Bir anda 90 küsür ülkedeki kinolojik organizasyonların takipçisi ve katılımcısı olmasının yanı sıra FCI gibi devasa bir şemsiye organizasyonda Türkiye'yi temsil ederek özellikle de yerli ırklarımızın bizim istediğimiz şekilde sınıflandırılması ve isimlendirilmesi konusunda tek söz sahibi.

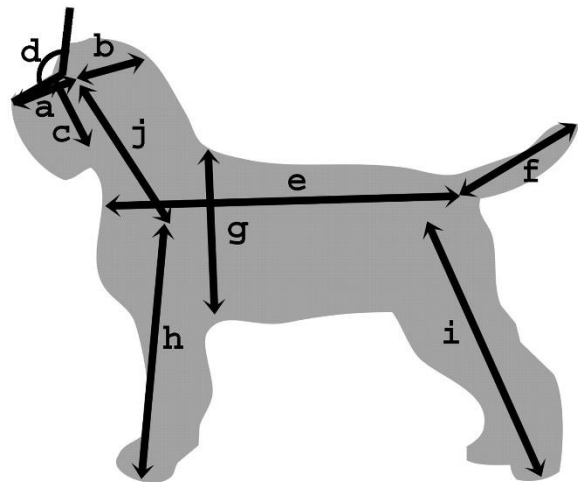
Yukarıda Kangal adına özellikle de İngiltere'de verilen standard savaşlarından ayrıntısıyla bahsettim. Tüm o savaşların olmasının, bu köpekler her renk olur diyen Anadolu Çoban Köpeği Derneğinin bunca yıl bu kadar etkin bir karşı grup oluşturmasının tek nedeni, kasten olmasa da, Türkiye'nin kinolojik bir organizasyona sahip olmamasıdır.

FIFA'ya Türkiye'nun üye olmadığını ancak Türkiye'de bireysel klüplerin başvurarak Türkiye genelindeki futbol camiası adına hareket alanı oluşturmak istediklerini düşünün. FIFA kendine denk bir ulusal şemsiye bir organizasyon üzerinden bunu yapmak isteyecektir. İşte ister FCI isterse de KC olsun, onlar da bunca yıl Türkiye'de bu tip bir oluşumun hayata geçirilmesini beklemişlerdir.

KİF'in kurulumu bu nedenle büyük önem taşımaktadır. KİF ardından Türkiye'de başka federasyonlar da bu işi daha iyi yapabilecekleri iddiasıyla kurulmasına rağmen FCI her ülkeden tek bir federasyonu kabul edip süreçleri onun aracılığıyla takip etmektedir.

FCI ırkları nasıl tanır?

Komplo teorisyenlerinin aksine FCI, ülkelerin kinolojik iç işlerine karışmaz. Irkların nasıl tanımlanacağı sorumluluğunu sadece ırkın ana vatanı olan ülkeye bırakır. Tek beklentisi bu sürecin kinolojik kurallarla uygun takip edilmesidir. Örneğin bir ülke yeni ulusal bir ırk tanıtacaksa 100 küsür köpeğin ölçülüp ırk parametrelerinin bu ölçümlere göre oluşturulduktan sonra bu ırk tanımına uygun köpeklerden oluşan bir

yetiştirme programının oluşturacağı şecereli ve tutarlı bir popülasyonu görmek ister.

Böylece hırslı bir iki yetiştiricinin çok dar ve sadece kendi köpeklerine dayalı bir popülasyonu yeni ırk olarak kakalamalarının önüne geçmeye çalışırlar. Bunun takibini her ülkenin ulusal kinoloji federasyonuna bırakır. Sadece süreci takip ederek doğru yöntemlerle doğru sonuca ulaşıp ulaşılmadığına bakar.

Kimseye senin ırkın budur, bu boyutlardadır, bu renktedir demez.

İşte bu süreçte KİF ulusal köpek ırklarımız adına kinolojik ölçümlere başladı. Temel olarak Kangal köyleri ve çevresinde çalışan köpekler üzerinde gerçekleştirdikleri ölçümler sonucunda bir standard yazarak bunu FCI'a sunmak suretiyle ilk defa Kangal Köpeği adına son 30 yıldır beklenen adımı atmayı başardı.

Kangal'in KC 'ye kabulü

Nihayet Türkiye'de muatab alacakları bir Kinoloji Federasyonu kurulması üzerine KC, KİF ile görüşmeleri sonunda 2013 yılında Türk Kangal Köpeği'ni Anadolu Çoban Köpeğinden ayrı bir ırk olarak kabul etti. Suan İngiltere'de Anadolu Çoban Köpeği ve Türk Kangal Köpeği olarak iki ırk mevcut. 30 yıllık standard savaşının böyle sonuca ulaşmasını mutlu son olarak değerlendirebiliriz. İki dernek de kendi bildikleri köpeği üretebilme şansına nihayet sahipler.

Bu sıkıntıyı en baştan iki dernekle neden çözmediler sorusu aklınıza geliyorsa o sorunun cevabı başlarda iki derneğe paylaştırılacak yeterince köpek sayısına sahip olmamalarında yatıyor. Bu nedenle KC uzun süre Türkiye'den gelen köpekleri tek bir standartla değerlendirmeyi seçti.

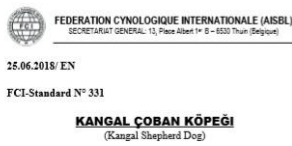
FCI'ın Anadolu Çoban Köpeği Hatası

FCI'ın Anadolu Çoban Köpeği'ni kabul ederken iki temel *hata* yapmış görünüyor. Birincisi ırkın anavatanı olarak Anadolu yazmaları. Bu, Anadolu bir ülke değil coğrafik bölge olduğu için, her ırkın geldiği ülkeyle tanınması prensibine tamamen zıt. Burada iyi niyet ben de göremiyorum. İkincisi Anadolu Çoban Köpeği olarak birbirine yakın akraba çok az sayıda köpeği gözlemleyerek bunların bir ırk olduğuna karar vermiş olmaları.

Resmi olarak olmasa da bir sonraki nesil olarak şimdiki FCI yetkilileri bu hatanın büyüklüğünü bireysel yorumlarında kabul ediyorlar. Tekrar ettiğimin farkındayım ama KİF 1980'lerde kurulmuş olsaydı bu böyle olamazdı. Bizi, ya da daha çok gönül verdikleri kendi köpeklerinin tarafını, o sırada tek savunan İngiliz Anadolu Karabaş Derneği ve Avrupa'dan Kangal'in varlığına inanan ve ırkın kendi ırk statüsü ile korunmasına inanan bir avuç kişiydi. Türkiye'nin köpekleri için savaşılan bu taraflardan o yıllarda haberi dahi yoktu.

Kangal'in FCI tarafından kabulü ve büyük karar..

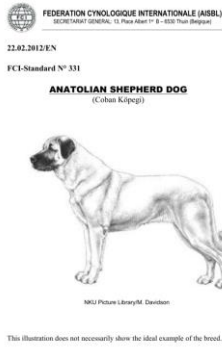

Kangal Kopegi FCI tarafından 2017 yılında bekleme listesine alınmasına gerek kalamadan tam ırk olarak kabule edildi. Bunu KİF'in uluslararası köpek ırkları standart yazım sürecini istendiği gibi takip etmesine borçluyuz.

Bu süreç KİF'i FCI nezdinde önemli bir kararı resmi olarak verme hakkı da sağladı. *Anadolu Çoban Köpeği ne olacaktı?* Bu ırk Türkiye'den geldiği söylenmesine rağmen Anadolu coğrafyası kökenli görünüyor ve standardı her renk ve kürk tipindeki Türkiye'den çıkmış her çoban köpeğini kapsıyordu. Öte yanan KİF Türkiye'yi temsil ettiği için artık ulusal ırkların sınıflandırılması konusunda tek yetkiye sahipti. KİF bizim Kangalımız var diyorsa Anadolu Çoban Köpeği ne olacaktı?

Resmi olarak bu kararı vermeye hakkı olduğundan KİF bizim için en doğru olan seçimi yaparak Anadolu Çoban Köpeği 'ni düşürüp yerine Türk Kangal Çoban Köpeği'ni getirdi. Anavatanı artık Türkiye yazıyordu. Ne büyük gurur! Peki 80'lerden beri Anadolu Çoban Köpeği diye üretilen köpekler ne olacaktı? Bu cevabı kolay olmayan bir soru.

Anadolu Çoban Köpeği Paradoksu

1988'den beri FCI'nın onayladığı Anadolu Çoban Köpeği derneklerinin organize ettikleri üretim programı ile yetiştirilen onca köpek ne olacaktı? Karar Türkiye'nindi ve Anadolu Çoban Köpeği ırk statüsünden bir bakıma düşürüldü. Peki bunca basılmış seçere ve köpek ne olacaktı? Kanunen artık siz yoksunuz denebilir miydi bilmiyorum. Şöyle düşünelim; bir kere bilmem kaç bin avro para verip Türkiye'nin şanlı çoban köpeği olduğu söylenen bir köpek almışsınız. Sonra

bir gün öyle bir köpek olmadığı söyleniyor. Ne düşünürdünüz? Yetiştiricisi, derneği hatta bunu bunca zaman onayan FCI 'in yanına bırakmak istemeyen köpek sahiplerinin yanı sıra yıllarca buna emek vermiş yetiştiricilere hesap verilmesi gerekmez miydi? Bu nedenle şu yapıldı.

Bizler Kangal'imizin FCI tarafından kısa sürede kabul edilmesini isterken var olan bu Anadolu Çoban Köpeği sorununun da minimum karmaşayla sonlanmasını arzu ediyorduk. Aksi takdirde olabilecek iki süreçle yüzleşmemiz gerekirdi. **Birincisi** Anadolu Çoban Köpeği yetiştiricileri ve köpek sahiplerinin tepkileri, **ikinci** olarak da Kangal'in ırk olarak kabul edilmesi için FCI'nın standardı yayınlamasından sonra belirli bir yetiştirme programının uygulanması gereği. Bu, 8 dişi ve 8 erkekle başlanıp 3 nesil sonra mümkün olduğunca birbirinden akraba olmayan köpeklerden A seçereye ulaşılması hedefini taşımaktadır. Sonuçta bu A seçere köpeklerin sayısının çokluğu ve ırk tipinin tutarlılığına dayanarak ırk olmaya aday köpeğin safkan köpek statüsü onaylanır.

En az 10 yıl alacak bir süreç Türkiye'de yerli ırklarda şecereli köpek üretme disiplini organize ederkenki zorlukları da göz önüne alırsak hiç de kolay bir süreç olmadığını tahmin etmek çok kolay.

Bu nedenle Kangal Çoban Köpeği Irk Derneği aracılığıyla KİF, pratikte daha kolay bir yolu seçerek FCI'da var olan Anadolu Çoban Köpeği ırk standardını Kangal Çoban Köpeği ırk tipine uyacak şekilde değiştirdi.

Peki daha önceki Anadolu Çoban Köpeği şecereleri de Kangal Çoban Köpeğine dönmüş mü oldu? Pratikte öyle görünüyor. Burası biraz ilginç çünkü eskinin ala vs o çok renkli köpekleri bu kararla Kangal seceresi altında toplanıyor; ancak yeni standard onların ala olmasını izin vermiyor; sadece Kangal ırk standardında tasvir edilen boz karabaş köpeklerin üretim ve yarışmalara katılmasına imkan tanıyor.

Bu zamanında kuyuya atılan taşı çıkarmanın tek yolu. Çözüm her soruya tatminkar cevaplar bulmakta değil yeni hedefe kilitlenirken bazı açılar görmezden gelmeye bağlı.

Bunun Türkiye için de FCI için de geçişin en kısa zamanda ve acısız olması için seçilmiş bir kestirme çözüm olarak görmeliyiz. Aksi takdirde hem 1988'den beri Anadolu Çoban Köpeği adı altında bir üretim programına izinin hesabı sorulmasına kapı açılacak hem de Türkiye'de 10 yıldan fazla zaman alacak başka bir üretim sürecinin gerçekleştirilmesi gerekecekti.

İşin şanslı yani, sanırım, Anadolu Çoban Köpeği bir Amerika'da olduğu kadar Avrupa'da büyük bir taraftara sahip değil. Avrupa'daki Türklerin yoğunluğu ve onların sayesinde Avrupa'da yaygın olan tipin zaten Kangal olması nedeniyle buna ses çıkaran kimse yok görünüyor. Ayrıca bunun kaybedilmiş savaş olduğunun da farkındalar kanımca. Çünkü herkes Kangal diyor başka birşey demiyor. Türkiye'den bir Allahın kulu çıkıp bunca zaman içinde "hayır Kangal yoktur Anadolu Çobanı vardır" da demiedi. Çevrelerinde gördükleri en yaygın tip de Kangal.

Köpeklerinin otomatikman Kangal sayılması kimsenin canını pek yakmamış olduğunu kabul ediyorum. Zaten Anadolu Çoban Köpeği Dernekleri boz karabaş köpekleri kendi her renk olan köpeklerinin bir renk varyasyonu olarak kabul ettiklerinden ve ırk tipini sabitlemek için her zaman Kangal tipi köpekleri yetiştirme programlarına dahil etmek için çaba sarf ettiklerinden onlar için bir kazanım olarak görülebilir.

Öte yandan şunu da unutmayalım. Bu süreç Anadolu Çoban Köpeğinin en doğru tip olduğuna inananları kendi açılarından da haklı çıkarıyor. Zaten Kangal, Anadolu Çoban Köpeğiymiş diyorlardı. Sonunda bizim köpeklerimizin de diğer renkler hariç tutulsa da Kangal olduğu kabul edildi. Bu, bu sürecin tartışmalı bir sonucu olsa da her konuda kazanmanın mümkün olmadığını da kabullenmek zorundayız. Sonunda her

Anadolu Çoban Köpeği bir gün “Kangal” olacak diye gülüştüğümüz 90’li yılları hatırlıyorum. Suan o gerçekleşiyor.

Peki herşey artık süt liman mı? Eğer FCI’da daha önce Anadolu Çoban Köpeği olarak kaydedilmiş boz karabaş köpeklerden devam edilecekse bunun Kangal olmayan köpeklerin de görünüş açısından Kangal’a çevrilmesi yoluyla yapılacak demektir.

Kangal değil derken Avrupa’daki yaygın popülasyonun Kangal ve Kangal tipine yakın köpekleri içerdiği gerçeğini hatırlarsak bu kinolojik olarak çok çok da yapılmaması gereken bir şey değil kanısındayım. Amerika’da olsa oradaki güçlü Anadolu Çoban Köpeği üretimi elimizdeki köpeklerin sulandırması anlamına gelebilirdi. Avrupa’dakiler Türkiye’ye en yakın köpekler.

Yurtdışına çıkarılması yasak olmasına rağmen yıllar boyunca ülke dışına Kangal ya da Kangal olduğuna inandıkları köpekleri çıkaran Türkler sağ olsun!

Hangi Karabaş, Kangal?

Bu aşamada karşı karşıya olduğumuz şey bu boz karabaş köpeklerin hangilerinin Kangal standardına uyduğunun elemesinin çetrefilli olması. Bazıları sadece kemik kalınlığına ve omuz yüksekliğine bakadursun bulunduğu ülkedeki Kangal damızlık olarak seçilen köpeklerin ırk tipini ne kadar temsil ettikleri çok çok çok dikkatli bir eleme sürecini şart koşuyor.

Bunun bütünü kontrol etmek ne kadar mümkün bilmiyorum. Bunun birinci nedeni adamın köpeğinin seceresinde Kangal yazıyorsa o resmi olarak Kangaldir. Köpek bulunduğu ülkenin belirli bir bölgesinde yarışmada unvan almışsa üretimde kullanılmasını kimse engelleyemez

Kangal Çoban Köpeği Irk Derneği

Bu noktada gözler Türkiye'deki Kangal Çoban Köpeği Irk Derneği'ne çevriliyor. Yurtdışına doğru damızlıkların sağlanması ve farklı ülkelerde kurulan Kangal ırk derneklerinin standart konusunda sıkı sıkıya eğitilmeleri yapılması gerekenlerden ilk akla gelenler. Ardından FCI hakemlerinin ırk tipini çok iyi anlayarak doğru köpeklerle unvan vermeleri gerekiyor; ancak, her ırkta olduğu gibi, şöyle bir çıkmazla bizim de ister istemez yüzyüze kaldığımızı

gözlerden kaçıyor. Standardin yeterincesine uyan bir köpek o gün ringe gelenin ırk tipine en yakını olduğu için seçilebiliyor. Bu her ırk için böyle. Üretimlerini düzeltecek yeterli köpeğe ulaşmak sorun teşkil ediyorsa yetistirciler eldekilerinden devam etmek zorunda kalabiliyorlar. Bu yeni bir ırkın başka ülkelerde üretilmeye başlandığında karşılaşılan yaygın bir durum. Türkiye'den doğru köpeklerin şecereli temininde kalite ve süreklilik arttıkça bu sıkıntının atlatılabileceğini düşünüyorum.

Bu noktada baştan beri yanlış köpekler ölçülüp ırk parametreleri yoz köpeklerle göre oluşturuldu diyenlerin ekmeğine yağ sürülüyor. Aslına bakarsanız bazen bunun olmasını olmamasından daha çok istiyorlar diye düşünmeden de edemiyorum.

Bu noktada dinlemek isteyen hep şunu söylüyorum: Kangal Köpeği Irk Derneğinin web sitesini, paylaşımlarını takip edin. Köylerde çektikleri ve ırk ideali olarak gösterdikleri köpekleri göz önüne getirin. İşte standart o köpekleri üretmeyi hedef alıyor. Falancanın beklentinizden daha ince kemikli, daha kısa omuz yüksekliğine ait köpeğini değil. Üretim programlarında bu tip köpekler her zaman çıkabilir. Önemli olan yetiştiricinin hedef olarak kabul ettiği köpeklerin bundan ibaret olmaması. Üretim programları zamana yayılan sonu gelmeyen bir süreçtir.

Çuvaldızı kendimize

Bugün kanımca dernek iki sorunla göze batıyor. Birincisi içe kapalı yapısı; ikincisi üretim programında bekledikleri sonuçlara tam ulaşamamış oldukları için eleştiri konusu olmaları.

Bir derneğin kuruluş amacı ırkın yetiştiricilerini bir araya getirip üretimlerin organize edilmesinde rehberlik edilmesinin yanı sıra ırkın tanıtımını yapmaktır. Kangal hakkında düzenli olması şöyle dursun şimdiye kadar sadece iki makale ve ırk standardını açıklayan bir de broşür okudum.

Bir dernek düzenli bilgi üretmeli, neyi niçin yaptığını uygun dille anlatarak insanlara takip edilmeye değer olduğunu göstermelidir. Bazıları tabii ki asla ikna olmayacaktır; ama öğrenmek isteyenlere öğrenmeye değer şeylerin olduğunu sunmak derneğin temel görevlerinden biridir. Irkın gelişim sürecinin artışıyla eksisiyle kaydedilerek arşivlenmesi gelecek nesiller için büyük önem taşımaktadır. Ayrıca insanlara hareket noktalarımızın dayandığı kavramları, hedefleri açıklamazsak bu konuda ortak bir düzlem yaratamazsak aynı dili konuşmadığımız, hangi açıdan baktığımızın ayırımına varamayan insanlarla nasıl bir hedef birliği kurabiliriz?

İkinci konu üretilen köpeklerin en baştan çok sıkı bir elemenden geçirilerek istenen ırk tipine ulaşma yolunda negatif bir ayıklama yapılmış olması. Irklar tabii ki belirli bir ölçüde izole edilmiş popülasyonlara dayandırılmalıdır. Irkın bilimsel tanımı da budur zaten. Onların birbirine benzeyen köpeklerden oluşmasının açıklaması da buna dayanır. Öte yandan Kangal gibi endemik bir ırkı en baştan çok sıkı bir elemeye tabi tuttuğumuzda ırk skalasında kabul gören diğer köpekler çok erken elenmiş olabilir.

Benim gözlemim yetiştirilen köpeklerin asli görevlerini yerine getirecekleri fiziğe sahip olup olmadıklarını sorgulamaktan çok ringde yanyana koyduğumuzda birbirine ne kadar benzedikleri daha büyük bir hedef olarak belirlediklerini düşünüyorum.

Kangal sürü koruma köpeği ise görevini yerine getirecek kemik kalınlığına ve omuz yüksekliğine sahip olmak zorundadır. Bunu bu şekilde defalarca eleştirildiğini, hatta benim her seferinde ırk standardını savunduğumu bilen bilir. Şimdi geldin mi sözümüze demeden önce standardin hala arkasında olduğumu sadece üretim programında düzeltme yapılması gerektiğini altını çizeyim.

Eğer bu sayfaya kadar sıkılmadan okumayı başardıysanız şunu görmüşsünüzdür ki Kangal farklı ülkelerde farklı süreçlerden geçerek bu güne geldi. Bu çetrefilli süreçte tüm bunlar olmasa biz daha iyi yapardık diyecek kişiler çıktı ve çıkmaya da devam edecektir.

Ben sistemin kendi revizyonuna gidebilecek olgunluğa sahip olduğunu, bunun yıkılarak kaostan yeni bir düzenin en azından Kangal adına doğmayacağına inananlardanım.

2000’li yılların başından beri Kangal’i belli formda olması gerektiğini savunanların uzun yıllar kafeslerde belirli bir tipi, zaman zaman şaibeli karışımlarla, oturtup bundan ekmek yediğini unutmayalım. Bu da motivasyonlarını benim gözümde her zaman şüpheli kılmıştır.

“Ringde salınsın diye mi Kangal üretiyoruz?” diyenler kafeslere doldurdukları köpeklerden oluşan üretim programlarını yavru alıcılarının talepleri doğrultusunda belirledikleri akıldan çıkmamalıdır. Herkes ne yazık ki masa kadar köpek istiyor. Bu köpeklerin pazarı, Kangal’ın en büyük düşmanıdır.

O günlerde sürüdeki köpeklerin çoğuna sırtını dönüp sadece göz okşayan en iri erkek kardeşi seçe seçe hayallerindeki kan hatlarını oluşturdukları gerçeğinin, bugünün sürü başında çobanın yanında paşa paşa görevini yerine getiren gerçek köpekleri yoz gösterme çabasından kaynaklandığı unutulmamalıdır. Arz talep dengesi sonucunda ortaya çıkan bir tipin Kangal’ın en ideal temsilcisi olduğuna inananlar fikrini asla değiştirmeyebilirler ama sürüde görev yapan köpeğin tipini hakıyla *şecereli* olarak üretmeye başladığımızda ellerinden çok büyük bir silahın alınacağı da açık. Gerisi kimin neyi tercih ettiğine kalmalı.

Kangal Camiası

Tamam da dernek neden bu kadar içe kapalı diyebilirsiniz? Kangal camiasının yakınından da olsa geçenler varsa bu işin akıllı insan işi olmadığını söyleyecektir. En basit anlatımıyla şunu paylaşayım: 2001 Sivas Kangal Köpeği Festivalindeyiz. Tüm gün köpekler yarıştı. Akşam üstü birinci açıklanacağı sırada ellerinde silahla ringin çevresinde askerler güvenlik çemberi oluşturdu. Nedenini tahmin etmişsinizdir. Kangal camiası çok zor bir camia.

Kangal’i karakterinin uzantısı gören, onla övünen, onla var olan, ondan para kazanan o kadar insan var ki. Hepsi uzman; hepsi birilerine karşı. Hiç birinin “işte bu Kangal!” dediği diğeriyle uyusmuyor. Kim kimin köpeğini beğeniyorsa, ondan zamanında köpek

aldıysa, ondan köpek almak istiyorsa ya da en basitinden kimin fotoğrafında görünerek burdayım demek istiyorsa o köpeği savunuyor. Irk standardını sosyal media beğenileri belirler mi? Türkiye’de belirliyor.

Eğitim ve iletişim

Taban ne kadar güçse de yıllardır çok geç kalınmış bir hamle hala yapılmayı bekliyor; *eğitim*. Bu nedenle derneğin en temel eksiklerinin başında bilgi üretmemek geliyor diyorum. Eğer bilmediklerini bilmeye ve oradan yola çıkmaya devam ederlerse insanlar bilinmesi gereken temel bilgileri ne zaman, kimden öğrenecekler? Yılda iki kez aynı kişilere yapılan seminerler yetmez. Çok daha geniş bir kitleye en basit dille yazılmış yazılarla ulaşılmalı ve kinolojik farkındalığı belirli bir noktaya çekilmesinde ön ayak olunmalıdır.

İşin kolay yanı dernek üyeleri dışında diğerleri bizim sorumluluk alanımız değil diyebilirsiniz. Kangal’in geleceğinin kapalı kapılar arasında kendi aramızda attığımız zarlara bağlı olmadığını anlamak zorundayız. Burada herkese laf anlatmaktan bahsetmiyorum. Dinlemeye hazır, akli selim insanlara sağlanması gereken temel bilgi dağarcığının oluşturulması gerektiğinin altını çiziyorum.

*

Son 40 küsur yıl içinde Kangal’in farklı coğrafyalarda farklı tehditlere karşı verdiği mücadeleyi özetlemeye çalıştım. Çözümün her zaman doğru iletişimden ve sistemin içinden geleceğinden yanayım.

Dernekteki arkadaşlarımdan Kangal’i ne kadar önemsediklerini, kendilerinden önce bir yere koyduklarını biliyorum. Onların ne kadar cesur birşey yaptılarının anlaşılmasını da istiyorum. Nerdeyse yarım yüzyıldır hiç tanımadıkları insanların yurtiçinde yurtdışında isteyerek ya da istemeden neden oldukları karmaşanın sorumluluğunu üstlenmek zorunda oldukları tarihi bir noktaya denk geldiler.

Bu sorumluluğun altından kalkmanın zorluğu aşikar. Eleştiriler yapıcı olduğu sürece bu sürece katkıda bulunacağına inanıyorum. Bunu da en iyi, resmin sadece birilerinin gösterdiği bir köşesinin değil bütününü herkes tarafından görülüp bilinmesiyle başarılacağı kanaatindeyim.

26 Aralık 2019

Kaynaklar

¹Anadolu Karabaş Köpeği'nin İngiltere'deki geçmişi – Sheela Reed - <https://www.zoetropekangals.co.uk/history-of-the-breed-uk-1965-2017>

² Kangal'in Amerika'ya gidisi <https://kangaldogs.com/about-turkmen-kangal-dogs/>

³Anadolu Coban Kopegi <https://dogtime.com/dog-breeds/anatolian-shepherd-dog#/slide/1>

⁴<https://www.kif.org.tr/sayfa/hakkimizda.html>

⁵ <http://www.anatoliandog.org/mektup.htm>

⁶ <http://www.fci.be/en/nomenclature/provisoire.aspx>

⁷ Bu kaynağın paylaşımı için Bülent Başaran'a teşekkür ederim.